# RESEBREF.

Herr M. D:r C. J. E. Haglund i Norrköping har välvilligt delgifvit redaktionen följande intressanta skrifvelse och medgifvit densammas införande i Tidskriften.

Helsingfors den 22 oktober 1897.

Käre Broder!

Då jag nu har en ledig stund, vill jag börja förtälja något om mitt görande och låtande under senare år.

Sommaren 1894 företog jag tillsammans med mina tvänne yngre barn en exkursionsresa till Lappmarken, gjorde goda skördar af Coleoptera i Utsjoki och Enare socknar och började följande vinter ifrigt att granska och bestämma min skörd. Jultiden arbetade jag med Staphyliniderna, men blef afbruten af en ledsam ögonåkomma, som ställde mig i overksamhet för flera månader. Genom omsorgsfull vård och kraftig kur häfdes det onda, men min läkare, prof. Wahlfors, rådde mig dock att för en tid skona mig, undvika allt begagnande af optiska instrument samt söka tjänstledighet för följande läseår. Under sommaren 1895 förbättrades ögonen allt mer, så att jag mot hösten åter tog mig friheten att börja samla insekter samt beslöt att ägna tjänstledigheten under vintern till en utrikes resa, hvarunder jag i södern ville fortsätta samlandet. Med min familj företog jag på senhösten färden. Köpenhamn, Berlin och Dresden besöktes först, hvarvid jag naturligtvis besökte museer och entomologer med privata samlingar, hvilket gaf mig stort nöje. 10 dagar

vistades vi sedan i Sachsiska Schweiz, gjorde några höstexkursioner, reste sedan genom München och Innsbruck till trakten af Bozen och Riva vid Garda sjö, där vi åter stannade en tid. Då jag hade min praktiska fru med, kunde vi ställa allt ekonomiskt. Vi foro sedan till Italien, offrade november månad på att se en del af dess märkvärdigheter: Bologna, Venedig, Florens, Rom och Pompeji. På tredje klass reste vi hela tiden, och då vi voro 6 personer hade vi det särdeles trefligt. Att denna färd genom Italien, särskildt för barnen var angenäm och lärorik är naturligt. Från Brindisi styrdes kosan till Korfu, dit vi anlände den 2 december. Vistelsen här var synnerligen angenäm. En härligare vinterstation kan man ej gärna önska sig. Omsusad af Medelhafvets varma vindar och stormar samt begjuten af ymniga regnskurar står denna af oliver bevuxna ö grön och blomsterprydd äfven under årets kallaste månader, och vill du för en gång glömma att vinter finnes, vill du under sjukdom söka återvinna hälsa genom att inandas en hälsobringande atmosfer, vill du föra ett rätt idylliskt naturlif om vintertid, andas rosens och orangeblommans doft under december och januari och under allt detta skona din kassa, så finner du i Korfu just det du söker.

Här gjorde jag flitiga exkursioner och rika skördar. Vi bosatte oss i staden, där man fick godt kvarter och lefde synnerligen billigt och bra genom att hålla eget hushåll; och långt behöfde man ej gå, förrän man kom till goda exkursionsplatser. Ofta vandrade jag dock till en 14 kilometer aflägsen trakt, sållade hela dagen ifrigt och hade sedan vid hemkomsten arbete för ett par tre dagar med att genomsöka det sållade samt preparera insekterna. Särdeles intressant var att sålunda under januari, då allt i hemlandet betäckes af snö och is, här göra rika skördar af Carabicider, Dytiscider, Staphylinider, Anisotomider, samt i synnerhet af Pselaphider och Scydmænider, men äfven Chrysomedider och Hemiptera, både Capsider och Lygæider.

Vid afresan hemifrån hade jag planerat att göra en längre färd till Palestina och Mindre Asien, särskildt Taurusbergen och Armenien, men oroligheterna i sistnämnda trakt jämte andra skäl föranledde mig att slå ur hågen denna färd, för hvilken jag ur Universitetets Sahlbergska fond erhållit ett reseunderstöd, och att i stället förlänga vistelsen på Korfu samt med en del af rese-

medlen göra en kort rundresa i Levanten. Med min hustru och äldre dotter, LAELIA, afreste jag i början af februari till Athen, där d:r KRÜPER träffades, samt steg sedan ombord på en österrikisk ångare, som förde oss förbi Rhodus och Cypern till Beyrut. Färden var till följd af det gynnsamma vädret högst angenäm, men först vid ankomsten till den »eviga vårens stad», vid foten af Libanon, slapp jag ut på exkursion. Här gjordes rika skördar. Under barken af en gammal brödfrukträdstubbe vimlade det bl. a. af diverse arter *Laemophlaeus*, *Carpophilus* m. m. och talrika för mig förut okända Carabicider och Staphylinider m. m. plockades vid stranden af en flod samt under stenar på torra backar. Sedan fortsattes resan genom Jaffa till Jerusalem och Jeriko. Ungefär 2 veckor varade vistelsen i det heliga landet, där jag begagnade hvarje tillfälle att göra entomologiska exkursioner. I Jerusalem hade vi oturen att få kall och stormig väderlek med snöslask under några dagar, men så mycket härrligare var vistelsen i Jordandalen. Ehuru vi hade februari månad, härskade här en dag en riktig tropisk hetta, ja här var så tryckande hett, att fruntimren icke ens vågade sig ut midt på dagen. Jag gjorde därunder exkursioner samt fann särdeles mycket af intresse, såväl af *Coleoptera* som *Hemiptera*. På den rika ört- och buskvegetationen kring Jordan och bäcken Vadi el Ket samt vid Elisas källa fanns ett synnerligt mångfaldigt djurlif. Tusentals fåglar af flera slag, kameleonter, o. s. v. anställde jakt efter de ymnigt förekommande insekterna af flera slag. En vandring till trakten af Bethlehem och undersökning af de s. k. Salomoniska dammarna lämnade ett rikt utbyte af vatteninsekter, hvaribland äfven nya arter, och i allmänhet var jag synnerligen nöjd med resultatet af exkursionerna i Palestina, ehuru fruktan för att falla i de roflystna beduinernas händer naturligtvis något förlamade och inskränkte vandringarna. I de af flygsandsfält uppfyllda omgifningarna af Jaffa gjorde jag sedan ett par grundliga exkursioner, dock emellanåt störd af beduinpojkars stenkastningar, och fick därvid en inblick i den intressanta ökenfaunan. Sedan reste vi till Port Said och därifrån med järnväg genom Ismaila till Kairo. Under en timmes uppehåll på en järnvägsstation i öknen tog jag den vackra *Anthia 6-guttata* samt de stora märkvärdiga Pimeliiderna *Prionotheca coronata* och *Pimelia angulata*. I trak-

ten af Kairo exkurrerade jag sedan såväl i ökenlandet som på Mokattambergen och vid Nilens stränder. I små intorkande vattensamlingar fann jag en stor mängd Dytiscider, särskildt små vackert brokiga *Bidessus*-arter, och vid deras stränder små Carabicider, *Ochthebius*, Staphylinider o. s. v. af stort intresse. Sedan reste vi till Alexandria och så direkte till Korfu. Då vi till följd af karantänbestämningar för koleran, som sades härska i Egypten, ej fingo landstiga här, fortsatte vi resan till Brindisi, där vi en dag fingo vänta på ångbåtslägenhet till Korfu. Denna dag begagnade jag till en exkursion i stadens omgifning, hvarvid jag kom till en synnerligen lämplig lokal vid en bäcks utlopp och där en mycket rik vårskörd belönade min möda. Sedan stannade vi åter en månad på Korfu, där de yngre barnen under vår väninnas vård stannat under vår bortovaro, sysselsättande sig med språkstudier. Nu hade naturen antagit full vårskrud. Exkursionerna blefvo allt intressantare, och nya saker anträffades dagligen. Icke blott nästan alla de från Joniska öarna på senare tider beskrifna arterna, åtminstone af de grupper, som hittills blifvit bestämda, utan ock en mängd *Coleoptera*, som blifvit upptäckta på Cycladerna, Kreta, Eubaea eller Korsica, återfunnos här. Af *Hemiptera*, särskildt i vatten lefvande former, tog jag ock några stora rariteter.

Det var ej utan stor saknad, som vi sedan i början af april lämnade Korfu och återvände genom Fiume, Budapest, Wien, Prag, Berlin och Stettin. I sistnämnda stad nödgades vi dröja en hel vecka, hvilken jag offrade att genomgå och studera de Dohrnska samlingarna.

Efter hemkomsten anhöll jag hos universitetets konsistorium att få använda återstoden af mitt resestipendium, hvaraf endast 1/3 åtgått, till resor *utom Europa*, till en forskningsresa i *Central-Asien*. Då detta beviljats, begaf jag mig med min son UNIO (14 år gammal) på denna färd. Vi togo först vägen öfver Kaukasus, där vi exkurrerade några dagar uppe på bergsryggen, där vägen mellan Vladikavkas och Tiflis går fram, men hade regnig väderlek och i allmänhet otur, så att skörden ej blef efter önskan. En liten inblick i denna väldiga bergtrakts natur och Coleopterfauna fick jag dock, hvilken lämnat djupa intryck. Sedan foro vi till Baku, sågo dess naturmärkvärdigheter, naftakällor, elds-

dyrkarnas »eviga eld» m. m. och styrde sedan med ångbåt tvärs öfver Kaspiska hafvet och landade den 20 juni vid den lilla staden Usun-Ada. Sålunda stodo vi färdiga att företaga våra exkursioner genom de brännheta sandöknarna just till midsommartiden. Man hade afrådt oss från att resa denna årstid; mars och april månader, sade man, bör en naturforskare färdas här för att kunna uthärda hettan, nu vore nästan all vegetation förtorkad och bortbränd, och föga kunde man träffa af insekter under sådana förhållanden. De välmenta råden att förse sig med lifsförnödenheter samt framför allt med dryckesvaror t. ex. seltersvatten eller något dylikt, enär man här i Transcaspien ej kunde få drickbart och ofarligt vatten, hade vi lämnat helt och hållet obeaktade. Här gick ju en järnväg ända till Samarkand och människor funnos här ju i mängd, något måtte de väl hafva att äta och dricka. En förfärlig hetta, som förorsakade en törst, hvarom man ej kan göra sig någon föreställning utan att hafva försökt den, fingo vi visst lida under våra exkursioner här. Termometern visade ofta i skuggan 52° celsius, och törsten plågade oss emellanåt så svårt, att bokstafligen tungan klibbade fast vid gommen, så att vi knappt kunde tala med hvarandra, än mindre förtära en munsbit af den medtagna vägkosten under våra halfva, stundom hela dagen räckande exkursioner. Emellertid var resultatet af dessa synnerligen godt. En hel mängd arter *Coleoptera* och *Hemiptera*, vackra, sällsynta och ofta för mig obekanta, insamlades dagligen. Genast i början togo vi flera exemplar af en vacker varietet af *Tetracha euphratica*, *Cicindela*-arter o. s. v. Men hvad som isynnerhet intresserade var den stora mängd af väldiga och märkvärdiga Tenebrionider, som ständigt blefvo vårt byte. Vi stannade på flera ställen vid järnvägslinien mellan Kaspiska hafvet och Samarkand och exkurrerade flitigt, aldrig (naturligtvis) afbrutna af regn, som här sommartiden är något nästan okändt. Snart insågo vi, att exkursionerna måste ordnas något annorlunda här än i norden. Den starka hettan gör ock, att insekterna mycket hastigt torka, så att t. ex. Hemiptera icke kunna hållas döda mer än några timmar förr än de prepareras, om man ej vill riskera att bryta ben och antenner.

För att gifva en bild af insektlifvet och våra exkursioner

här, vill jag söka skildra några exkursionsdagar vid Repetek å en sandstepp i det fordna Chanatet Buchara.

Vi ankomma till järnvägsstationen, inlogera oss i väntsalen, som tillika är restaurationsrum. Medhafda filtar, utbredda på golfvet eller träbänkar, utgöra våra sängar. Det är middagstid. Genast begifva vi oss ut på exkursion. Öfver allt synas flygsandskullar, där enstaka buskar eller pygmeiska träd af egendomligt utseende, tillhörande Papilionaceernas eller Salsolaceernas grupp, med sina hårda elastiska blad och grenar, bärande sina besynnerliga, för ökenlifvet organiserade frukter, stå trotsande de orkanartade ökenvindarnas framfart. Endast några små tufvor af en *Avena*-art eller något dylikt står här och där mellan flygsanden, som är slätsopad såsom snödrifvor efter yrväder här i norden. Man går fram, ser icke tecken till lif på den heta sanden. Vi hafva nu vackert och lugnt, begynna ifrigt håfva på buskar och finna snart ett rikt fält. Mycket besynnerliga *Hemiptera* falla i håfven, och icke mindre märkvärdiga uppletas i de fåtaliga, enstaka grästufvorna, som här och där växa i sanden. Bland dessa må nämnas en märkvärdig Capsid med stort klotrundt hufvud och nållik tagg på *scutellum* (säkert ett nytt släkte), en stor vacker Coreid, märkvärdiga *Dictyopharidæ* t. ex. *Thaumsverga tiarata*, o. s. v. Af skalbaggar vackra Buprestider och Curculionider. Men vi måste återvända till vårt kvarter för att preparera de bräckliga insekterna, innan de förtorkas i den tropiska hettan. På aftonen vandra vi åter ut. Då solen börjar sjunka, och en behaglig svalka utbreder sig öfver sandöknen, vaknar ett nytt insektlif. De förut så öde flygsandskullarna hvimla nu af stora skalbaggar. Många vackra Pimeliider, t. ex. den grannt brokiga *Sternodes caspius*, den vackra *Anthia Mannerheimi*, löpa omkring så att inom kort sanden blir krusad af deras fotspår. Helt plötsligt öfverraskas vi af mörker, den medhafda lyktan antändes, och vi få nu börja anställa jakt på nattliga insekter. Den vackra, ytterst snabba, kraftigt byggda Carabiciden *Discoptera* blir nu föremål för vår fångst. Med lyktan utsträckt framför oss söka vi den på sanden, men så snart vi bli varse den, flyr den med blixtens snabbhet och man måste vara ytterst kvick för att fånga den. Men härvid visar sig min pojke vara mycket skicklig, det

ena exemplaret efter det andra blir hans byte. Det gäller att genast med handen slå efter insekten och gripa denna jämte handen full med sand. Emellanåt öfverraskas han af ett giftigt stygn, han har på samma sätt gripit en nattlig, vacker *Mutilla*. Äfven träffa vi här på den märkvärdiga Pimeliiden *Argyrophana deserti* med kvastar på tarserna för att sopa undan sanden. Sedan utbreda vi ett hvitt lakan, ställa lyktan i midten därpå, lägga oss ner och se huru insekter komma flygande och plumsa mot lakanet. *Coleoptera* och *Hemiptera* af många slag inplockas i våra flaskor, och med denna fångst fortsätta vi ända tills öfver midnatt, då vi, uttröttade, men rikt lastade med byte, återvända till vårt kvarter.

Ifrån Samarkand, där ökenregionen tar slut, färdades vi med häst ännu omkring 120 mil ända till sjön Issy Kul, nära kinesiska gränsen. Vi stannade och exkurrerade på flera ställen inom steppregionen och i bergstrakten kring nämnda sjö och staden Verni och gjorde rika skördar; bland annat togo vi den stora, vackra *Polyarthron margelanicum* i flera exemplar, *Carabus Solskyi*, *C. cicatricosus*, *C. striatulus*, talrika *Blaps* och *Prosodes*-arter, o. s. v.

Jag kan tyvärr ej utförligare berätta om min skörd, ty helt plötsligt afbröts jag i alla mina entomologiska arbeten af samma ledsamma ögonåkomma, som jultiden 1894, hvarför äfven, såsom du ser, brefvet fortsättes af annan hand. Jag är nu helt och hållet förbjuden att skrifva och läsa, ser nästan intet med högra ögat, medicinerar för professor Wahlfors, hvilken hoppas, att åkomman kan botas inom ett par månader. Af mina rika skördar från Medelhafstrakten och Centralasien har jag hittills bearbetat *Carabicidæ*, *Dytiscidæ*, *Gyrinidæ*, *Palpicornia*, *Parnidæ*, *Heteroceridæ* och *Pimeliidæ*. Reitter har bestämt mina *Pselaphidæ* och *Scydmænidæ*, resten är ännu oexaminerad. Jag har beslutit öfverlämna mina särskilda grupper till bearbetning åt utländska specialister.

Under den långa och vackra hösten gjorde jag tillsammans med studenter ifrigt exkursioner i stadens omnejd. Många rariteter funnos därvid, äfven en och annan för vårt land ny art, bland annat återfann jag, till min stora fröjd, *Lado Jelskyi*, *Læmophlæus abietis*, *Anchomenus Mannerheimi*. Äfven anträf-

fade jag en högst besynnerlig Microlepidopterlarv, som rör sig fram med sin af bladpartiklar förfärdigade säck sålunda, att den vältrar säcken öfverända för hvarje steg, görande en kullerbytta, härvid kryper larven ut regelbundet omväxlande från säckens smalare och bredare ända, griper kraftigt fast i underlaget med käkar och fötter och vrider kroppen med säcken uppåt. Något så besynnerligt har jag förr ej sett eller hört omtalas.

Och nu farväl för denna gång. Hälsa hjärtligt entomologiska vännerna i Sverige, främst AURIVILLIUS, LAMPA, GRILL och TRYBOM, om du träffar dem. Mycket trefligt vore att få höra något af dig.

Din tillgifne vän

**John Sahlberg.**

---

En svår härjning af **Nunnans** (*Lymantria Monacha* L.) **larver** har under juli ägt rum å skogarna vid den fyra mil från Norrköping belägna egendomen Wirå. Vid ett besök därstädes den 26 juli befanns, att nära tusen tunnland ypperlig skog var totalt beröfvad sin grönska. Den mest angripna delen däraf måste nedhuggas nästa vinter, då dess räddning på annat sätt synes omöjlig. Å skogarna i grannskapet visade sig äfven dylika larver, hvadan härjning där torde uppstå nästa år, om icke den nu rådande våta väderleken därför lägger hinder i vägen. De larver, som därstädes undersöktes, visade sig vara större och friskare, än å det härjade området, där brist på föda rådde mot slutet af härjningen, och allt tydde på, att bakterier uppstått och angripit en stor myckenhet individer. Efter anmälan af saken hos Kongl. Domänstyrelsen, har denna gått i författning om att lämplig person kommer att besöka stället för att göra ytterligare undersökningar och iakttagelser.

**Sven Lampa.**

---